

Commissie Binnenlandse Zaken
Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. A.C.W. de Vos

DATE

7.1.2022

E-MAIL

p.brandon@vu.nl

Onderwerp: Notitie rondetafelgesprek Nederlands Slavernijverleden

Geachte leden van de Commissie Binnenlandse Zaken van de Tweede Kamer,

Het Nederlandse slavernijverleden staat met recht volop in de belangstelling. Het is een logische stap dat na de onderzoeken van verschillende grote steden en de excuses van de burgemeesters van Amsterdam en Rotterdam, nu ook de landelijke politiek zich beraadt op de wijze waarop dit verleden recht kan worden gedaan. Daarbij is het belangrijk om in het oog te houden dat het nationale slavernijverleden niet simpelweg een optelsom is van alle verschillende vormen van lokale slavernijbetrokkenheid. De Nederlandse nationale staat zoals die in de negentiende eeuw tot stand kwam, en haar historische voorloper de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, hadden een eigen zelfstandige rol als aanjager van kolonisatie, als (koloniale) wetgever en als legitimerende instantie voor de slavernij.

Nieuwe inzichten vanuit de historische wetenschap zijn een belangrijk referentiepunt in de soms verhitte maatschappelijke discussies over slavernij. Deze nieuwe inzichten betreffen onder andere (maar zeker niet uitsluitend) het grote economische gewicht van slavernij-gerelateerde activiteiten, de grote omvang van de slavernij in Azië onder de VOC, de zichtbare aanwezigheid van slavernij in de kunst, cultuur en wetenschap van de Nederlandse zeventiende eeuw, achttiende en negentiende eeuw, en de doorwerking van de slavernij na de afschaffing ervan, onder andere in de vorm van diepgewortelde raciale stereotypen.

De vraag welke acties er in het hier en nu zouden moeten volgen uit deze toegenomen kennis, is fundamenteel een politieke vraag. In het onderzoek naar het slavernijverleden van Amsterdam dat ik in 2019 en 2020 coördineerde, hebben wij daarom bijvoorbeeld ook geen formele aanbeveling gedaan of het Amsterdamse stadsbestuur excuses zou moeten aanbieden. Wel deden wij aanbevelingen die direct voortvloeiden uit de door ons vergaarde inzichten. Deze aanbevelingen laten zich eenvoudig vertalen naar het landelijke niveau:

1. De noodzaak om de kennis van het slavernijverleden beter te integreren in ons beeld van het Nederlandse verleden, via het onderwijs, musea en andere communicatiemiddelen;

2. Het belang van een langdurige onderzoekagenda voor het Nederlandse slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden. De uitvoering van een dergelijke agenda zou onafhankelijk moeten zijn van politieke korte-termijnbelangen, en zou erop gericht moeten zijn de nog altijd grote bestaande lacunes in de kennis van het slavernijverleden aan te pakken. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan onderzoek naar de vraag wat de mechanismes zijn waardoor in slavernij gewortelde patronen van ongelijkheid en raciaal denken werden voortgezet na afschaffing van de slavernij, het vraagstuk van de verhouding, overeenkomsten en verschillen tussen de Nederlandse koloniale slavernij in de Atlantische koloniën en in Azië, de vraag hoe slavernij (via kunst, wetenschap, religie) geïntegreerd werd in het Nederlands cultureel archief, of de vraag welke blijvende sporen de slavernij en het verzet daartegen achterliet bij de gemeenschappen van slaafgemaakten en hun nazaten;

3. Een volwassen benadering van het slavernijverleden, die het belang van dit verleden voor de Nederlandse samenleving erkent. Vooral Nederlanders van Afro-Caribische afkomst zetten zich al decennia lang in voor een dergelijke omgang met het verleden. Formele excuses kunnen een stap zijn in het ontwikkelen van breder bewustzijn over de betekenis van het slavernijverleden, maar ze zijn nooit het eindpunt van dit proces.

Ik zie ernaar uit deze korte samenvattende opmerkingen verder toe te lichten tijdens het gesprek van 13 januari a.s.

Met vriendelijke groet,

Dr. Pepijn Brandon
Chair Global Economic and Social History, VU Amsterdam
Senior Researcher, Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis